

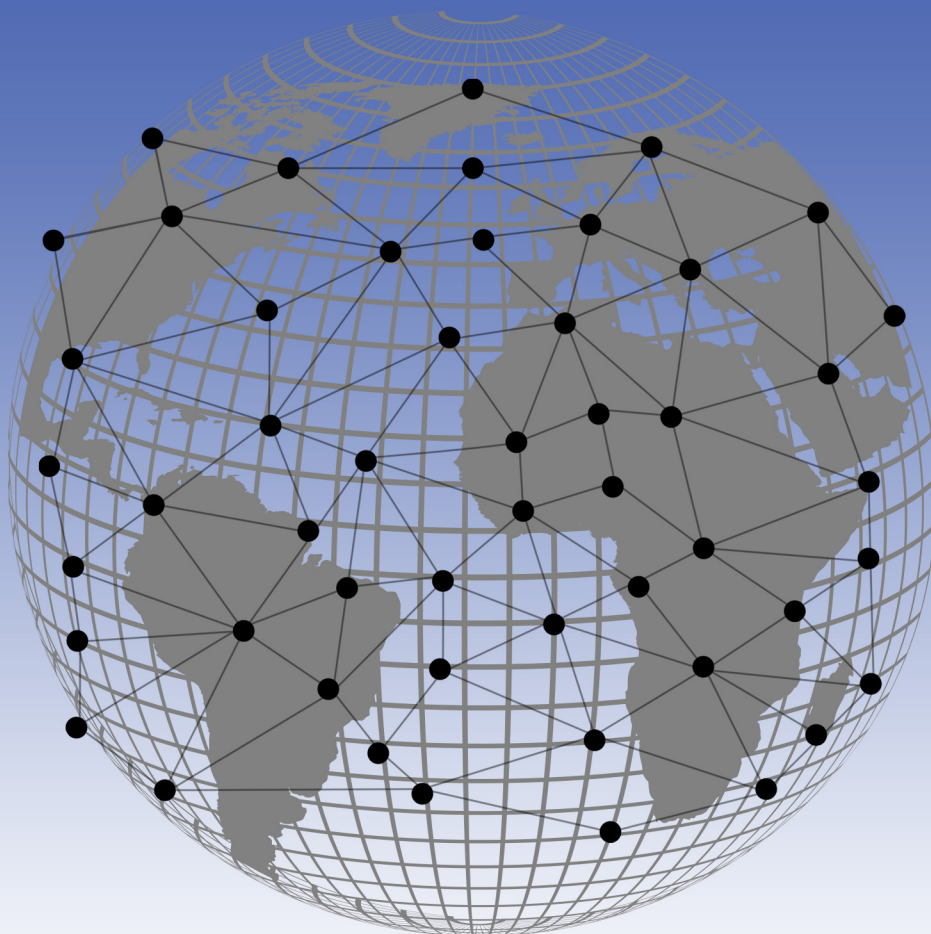

مرکز پژوهش‌های اتاق ایران

پایش تحولات تجارت جهانی (گزارش شماره هشتاد و یک)

در این شماره می‌خوانید:

- قوانین محتاطانه اروپا برای بازی در زمین تجارت خارجی
- بریتانیا، روایت یک تحریم و چندین تناقض
- سایه سیاه بحران بر سر تجارت جهانی
- سرایت طوفان تغییرات آب و هوایی به آسمان بازارهای کار

بهمن ۱۴۰۲

شناسنامه گزارش

عنوان:

پایش تحولات تجارت جهانی
(گزارش شماره هشتاد و یک)

مدیریت اقتصاد کلان و آینده پژوهی

تاریخ انتشار: بهمن ۱۴۰۲

واژه‌های کلیدی: سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، تجارت نفت، امنیت غذایی، توریسم، شرکت‌های کوچک و متوسط، تغییرات آب و هوایی، نابرابری درآمدی

نشانی: تهران، خیابان طالقانی، نبش خیابان شهید موسوی (فرصت)، پلاک ۱۷۵

سلسله گزارش‌های "پایش تحولات تجارت جهانی" رویدادهای کلیدی در محیط ژئواکونومیک ایران را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد. در این قالب، رویدادهای کلیدی از منظر تاثیرگذاری بر دیپلماسی اقتصادی و موقعیت ژئواکونومیک ایران مورد توجه قرار می‌گیرند. هدف از تهیه این گزارش که به صورت ماهانه از سوی مرکز پژوهش‌های اتاق ایران منتشر خواهد شد ارائه تصویری روشن از محیط ژئواکونومیک ایران و فرصت‌ها و تهدیدهای ایران در این فضا است.

فهرست مطالب

۵	تحولات جهانی
۹	تحولات منطقه‌ای
۱۵	پژوهش‌های تازه

تحولات جهانی

قوانین جدید تجارت و سرمایه‌گذاری خارجی اتحادیه اروپا

اخیراً اتحادیه اروپا با هدف مقابله با ناآرامی‌های ژئوپلیتیکی و پیشرفت‌های تکنولوژیکی، مقررات جدیدی را به منظور تشدید کنترل بر تجارت و سرمایه‌گذاری خارجی این بلوک تدوین نموده است. این مقررات که به عنوان بخشی از استراتژی امنیت اقتصادی اتحادیه اروپا معرفی شده است، بر محافظت از امنیت و حاکمیت فناوری کشورهای عضو این اتحادیه در برابر تهدیدات خارجی تمرکز دارد و این‌گونه انتظار می‌رود که تأثیر قابل توجهی بر تجارت خارجی و سرمایه‌گذاری اتحادیه اروپا برجای بگذارد.

طراحی و تدوین این مقررات جدید، حاکی از ایجاد تغییر در سیاست تجاری و سرمایه‌گذاری اتحادیه اروپا است؛ بدین معنا که با وجود حمایت سنتی و تاریخی اتحادیه اروپا از تجارت آزاد و سرمایه‌گذاری، این اتحادیه به دلیل وقوع بی‌ثباتی‌های ژئوپلیتیکی و پیشرفت‌های تکنولوژیکی، به اتخاذ رویکردی محتاطانه‌تر و راهبردی‌تر روی آورده است.

موارد کلیدی این مقررات جدید عبارت‌اند از:

- **بررسی دقیق‌تر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی:** تمرکز بر بخش‌های حساس مانند بیوتکنولوژی، هوافضا، رباتیک و زیرساخت‌های حیاتی.
- **کنترل صادرات به مقاصد حساس:** میان کشورهای عضو اتحادیه اروپا در قبال صادرات به کشورهایی مانند روسیه و چین در مورد خطر سوءاستفاده از فناوری‌های پیشرفته برای مقاصد نظامی اشتراک نظر وجود دارد.
- **رصد سرمایه‌گذاری‌های خارجی:** ارزیابی و بررسی ریسک‌های بالقوه سرمایه‌گذاری‌های انجام‌شده در خارج از اتحادیه اروپا در یک دوره ۱۲ ماهه.
- **حفاظت از تحقیقات علمی:** مشارکت آژانس‌های اطلاعات ملی کشورهای عضو اتحادیه در ارائه مشاوره به مؤسسات آموزشی در مورد ریسک‌های امنیتی.
- **بررسی سرمایه‌گذاری‌های خروجی:** افزایش کنترل بر سرمایه‌گذاری‌های کشورهای عضو اتحادیه اروپا در کشورهای خارجی.

هدف از این مقررات جدید، عبارت است از:

۱. **کاهش ریسک‌های امنیتی:** حفاظت از اتحادیه اروپا در برابر تهدیدات خارجی، از جمله سوءاستفاده از فناوری‌های پیشرفته در جهت مقاصد نظامی.
۲. **حفظ حاکمیت فناوری:** تضمین اینکه فناوری‌های توسعه‌یافته در اتحادیه اروپا به نفع مردم اروپا باشد.
۳. **ایجاد تعادل بین تعاملات آزادانه اقتصادی با حفظ امنیت:** حفظ مزایای تجارت و سرمایه‌گذاری آزاد، همراه با حفاظت از منافع امنیتی اتحادیه اروپا در دستور کار قرار دارد.

بریتانیا، بیمه‌گر یک‌سوم محموله‌های نفت دریایی روسیه

بر اساس گزارش مرکز تحقیقات انرژی و هوای پاک (CREA)، بریتانیا از زمان آغاز جنگ اوکراین، علی‌رغم تحریم‌های اعمال‌شده بر علیه روسیه، حدود یک‌سوم از مجموع محموله‌های نفت دریایی روسیه را بیمه کرده است؛ در همین راستا بر اساس این گزارش، شرکت‌های بریتانیایی از مارس ۲۰۲۲ تا نوامبر ۲۰۲۳، بیش از ۱۰۲ میلیارد پوند (۱۳۰ میلیارد دلار) نفت روسیه را تحت پوشش بیمه‌ای خود قرار داده‌اند.

نکته حائز اهمیت آنکه بر اساس این گزارش، بخش عمده کشتی‌های حامل نفت و فرآورده‌های نفتی روسیه، یا متعلق به کشورهای اتحادیه اروپا و جی ۷ هستند و یا تحت پوشش شرکت‌های بیمه‌ای آنها قرار دارند؛ در حالیکه روسیه از سوی همین کشورها مورد تحریم قرار گرفته است!

در واقع اتحادیه اروپا و کشورهای عضو جی ۷ در دسامبر ۲۰۲۲، برای صادرات نفت دریایی روسیه سقف قیمتی تعیین کردند و پس از آن، محدودیت‌های مشابهی را نیز برای صادرات فرآورده‌های نفتی روسیه اعمال کردند؛ اقدامی که بر اساس آن، شرکت‌های غربی از ارائه خدمات بیمه‌ای و سایر خدمات حمل و نقل به محموله‌های نفت خام روسیه ممنوع هستند؛ مگر اینکه این محموله‌ها با قیمت ۶۰ دلار یا کمتر در هر بشکه خریداری شده باشند. مرکز تحقیقات انرژی و هوای پاک تخمین می‌زند که از زمان اعمال تحریم‌ها در دسامبر ۲۰۲۲ تا اوایل نوامبر ۲۰۲۳، حدود ۳۳ درصد از کل صادرات دریایی نفت و فرآورده‌های نفتی روسیه با تانکرهایی که در بریتانیا بیمه شده‌اند، حمل شده است؛ این در حالی است که ایالات متحده آمریکا یک شرکت اماراتی را به دلیل محموله‌های نفتی روسیه مورد تحریم قرار داده است.

البته در گزارش منتشرشده توسط مرکز تحقیقات انرژی و هوای پاک، وابستگی روسیه در انتقال نفت خود به بیمه شرکت‌های بریتانیایی را اهرم فشار قابل‌توجهی در دست بریتانیا تلقی کرده که می‌تواند از آن به‌منظور کاهش سقف قیمت و همچنین نظارت بهتر بر تجارت نفتی روسیه با هدف کاهش قابل‌توجه

درآمد صادرات نفتی این کشور بهره‌بردار. نکته شایان توجه آن است که این گزارش، بر تناقض آشکار موجود در حمایت بریتانیا از اوکراین از یک سو و هم‌زمان کمک‌رسانی به روسیه به منظور تجارت آسان و جهانی نفت تأکید کرده است.

در همین راستا، شرکت West of England P&I Club با بیش از ۱۷,۱ میلیارد پوند (۲۱,۷ میلیارد دلار) بیشترین ارزش محصولات نفتی روسیه را تحت پوشش خود قرار داده است و پس از آن، شرکت NorthStandard با ۱۴,۵ میلیارد پوند (۱۸,۵ میلیارد دلار)، در رتبه بعدی قرار دارد.

هشدار آنکتاد در مورد وقوع اختلالات فزاینده در تجارت جهانی

اخیراً سازمان تجارت و توسعه ملل متحد (آنکتاد)، نسبت به ایجاد اختلالات فزاینده در تجارت جهانی در پی حملات به کشتی‌ها در دریای سرخ، وقوع تنش‌های ژئوپلیتیکی در دریای سیاه و خشکسالی در کانال پاناما، هشدار داده است.

در واقع آنکتاد طی گزارشی، این‌گونه مطرح کرده است که وقوع این بحران پیچیده، مسیرهای تجاری کلیدی را تحت تأثیر قرار داده است؛ به نحوی که پیامدهای اقتصادی گسترده‌ای را به همراه خواهد داشت.

شایان توجه است که این وقایع، منجر به کاهش حجم ترانزیت و افزایش قیمت حمل‌ونقل کالا شده است. در همین راستا ترانزیت کشتی‌های کانتینری در کانال سوئز ۴۲٪ و در کانال پاناما ۳۶٪ کاهش یافته است. نرخ کرایه نقطه‌ای کانتینرها در دسامبر به طور میانگین، ۵۰۰ دلار افزایش یافت و همچنین نرخ کرایه کانتینر از شانگهای به اروپا، با افزایش بیش از دو برابری مواجه شده است. گزارش آنکتاد، تأثیرات این امر را این‌گونه عنوان کرده است:

- تأخیر در تحویل کالا
 - افزایش هزینه‌های مصرف‌کنندگان
 - تهدید امنیت غذایی جهانی
 - آسیب‌پذیری بیشتر کشورهای در حال توسعه
- آنکتاد در گزارش خود، راه‌حلی نیز ارائه نموده است:

۱. یافتن مسیرهای جایگزین برای حمل‌ونقل

۲. سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های حمل‌ونقل

۳. تقویت همکاری بین‌المللی به‌منظور مقابله با چالش‌های جهانی

رکورد جدید روسیه در صادرات مواد غذایی

اخیراً مقامات روسی اعلام کردند که این کشور در سال گذشته، به دلیل افزایش حجم تولید و همچنین افزایش قیمت‌های مواد غذایی، موفق به کسب درآمدی بی‌سابقه از صادرات محصولات کشاورزی شده است. بر اساس برآوردهای اولیه، روسیه از صادرات محصولات کشاورزی در سال ۲۰۲۳، بیش از ۴۵ میلیارد دلار درآمد کسب کرده است؛ هرچند که این رقم پس از نهایی شدن محاسبات، احتمالاً افزایش خواهد یافت.

برداشت غلات روسیه در سال ۲۰۲۳ به ۱۴۷ میلیون تن رسید که کمی کمتر از رکورد ۱۵۷ میلیون تنی در سال ۲۰۲۲ بود. علاوه بر این، حجم تولید شیر، به ۵۰۰ هزار تن و تولید گوشت، به ۳۰۰ هزار تن افزایش یافت. همچنین تولید ماهی توسط این کشور نیز به ۵,۳ میلیون تن رسید که بالاترین سطح در ۳۰ سال گذشته به شمار می‌رود؛ مجموع این دستاوردها، منجر به تثبیت موقعیت روسیه به عنوان صادرکننده بزرگ محصولات کشاورزی شده است.

در واقع علی‌رغم تحریم‌های غرب بر علیه روسیه که تجارت خارجی این کشور را مختل کرده است، توانمندی این کشور در تولید محصولات کشاورزی به‌ویژه غلات، این کشور به بزرگ‌ترین صادرکننده غلات جهان در سال‌های اخیر تبدیل شده است.

هر چند که تاکنون جزئیات مربوط به مقصدهای صادراتی محصولات کشاورزی روسیه در سال ۲۰۲۳ توسط وزارت کشاورزی منتشر نشده است اما کشورهای چین، ترکیه، اتحادیه اروپا، قزاقستان، بلاروس، کره جنوبی و مصر مهم‌ترین مقاصد صادراتی روسیه در سال ۲۰۲۲ بوده‌اند.

خیز صنعتی قزاقستان برای سال ۲۰۲۴

قزاقستان به‌منظور اجرای ۱۸۰ پروژه صنعتی جدید به ارزش ۳,۳ میلیارد دلار در سال جاری برنامه‌ریزی کرده است. با اجرایی شدن این طرح، بیش از ۱۸ هزار شغل ایجاد خواهد شد. تمرکز این پروژه‌ها بر روی جایگزینی واردات و افزایش صادرات کالا و خدمات است.

برخی از پروژه‌های کلیدی این طرح عبارت‌اند از:

- کارخانه فروآلیاژ و مجتمع آهنگری در منطقه پاولودار

- تولید قطعات کامیون با استفاده از ریخته‌گری آهن در منطقه قسطننا

- کارخانه‌های تولید لوازم خانگی در منطقه آلماتی

- تولید قطعات نیروگاه‌های بادی در منطقه قره‌گندی

بر اساس سخنان وزیر صنعت و ساخت‌وساز قزاقستان، گردش مالی تجارت خارجی این کشور در بخش تولید صنعتی طی ۱۱ ماه سال گذشته، با ۱۲ درصد افزایش به رقم ۷۴,۲ میلیارد دلار رسیده است.

از سوی دیگر، حمایت دولت از پروژه‌های سرمایه‌گذاری در بخش تولید، منجر به راه‌اندازی ۱۷۰ پروژه به ارزش ۹۳۰ میلیارد تنگه (۲ میلیارد دلار) در سال گذشته شد که بیش از ۱۲ هزار شغل دائمی ایجاد کرده است.

تحولات منطقه‌ای

بانک‌های ترکیه به روی روسیه بسته می‌شود؟

اخیراً بانک‌های ترکیه پس از تهدید به تحریم‌های ثانویه آمریکا، شروع به بستن حساب‌های شرکتی روسیه در این کشور و افزایش سیاست‌های سخت‌گیرانه در قبال افراد از جمله الزام به حفظ موجودی بالا نموده‌اند. تشدید این اقدامات، در پی صدور فرمان اجرایی رئیس‌جمهور آمریکا در ماه دسامبر انجام شده که بر اساس آن، بانک‌های خارجی مشکوک به حمایت از روسیه را تهدید به اعمال تحریم‌های ثانویه نموده است.

علاوه بر این، مؤسسات مالی ترکیه نیز به‌منظور در امان ماندن از خطر تحریم‌ها، روابط خود را با تمامی بانک‌های روسیه قطع کرده‌اند و فرآیند پرداخت‌ها با آنها را به حالت تعلیق درآورده‌اند. این در حالی است که روسیه و ترکیه، شرکای تجاری بلندمدت یکدیگر هستند و حجم تجارت دوجانبه آنها در سال‌های اخیر در حال افزایش بوده است.

بر اساس گزارش رسانه‌ها، حداقل دو بانک ترکیه پس از تهدید واشنگتن به قرار گرفتن در فهرست لیست سیاه، اقدام به بستن حساب‌های تعداد قابل توجهی از شرکت‌ها و بانک‌های روسیه نموده‌اند. علاوه بر این، دو بانک دیگر ترکیه نیز برای شرکت‌های روسی که پس از آغاز عملیات نظامی مسکو در اوکراین، اقدام به بازکردن حساب در ترکیه نموده‌اند، نسبت به بستن حساب آنها در مدت سی روز اخطار داده‌اند.

متعاقب اعمال این محدودیت‌ها توسط ترکیه، مقامات روسی در حال مذاکره با طرف‌های ترکیه به منظور یافتن راه‌حل هستند؛ محدودیت‌هایی که روسیه آن را ناشی از اعمال فشار بی‌سابقه، آشکار و خصمانه آمریکا بر ترکیه و شرکت‌های ترکیه‌ای ارزیابی می‌کند.

شایان توجه است که بانک‌های دولتی ترکیه به دنبال انجام پرداخت‌ها به ارزهای ملی برای کالاهایی مانند مواد غذایی و دارو هستند. مقامات آمریکایی بارها ترکیه را به‌عنوان یک مرکز احتمالی دور زدن تحریم‌ها بر علیه روسیه معرفی کرده‌اند و حتی برخی از مقامات غربی درباره تجارت بین شرکت‌های ترکیه‌ای و نهادهای تحریم‌شده روسیه ابراز نگرانی کرده‌اند.

طرح بلندپروازانه اقلیم کردستان عراق در حوزه توریسم

اخیراً سازمان گردشگری اقلیم کردستان عراق، طرح خود مبنی بر افزایش جذب تعداد توریست از داخل و خارج از عراق در سال ۲۰۲۴ را اعلام کرده است که مورد حمایت دولت اقلیم کردستان عراق نیز قرار دارد. بر اساس این طرح، برنامه‌ریزی‌ها به منظور ورود ۱۰ میلیون گردشگر به اقلیم در سال جاری انجام شده است.

علاوه بر این بر اساس برنامه‌ریزی‌های انجام شده، جذب ۳۰ میلیون توریست برای سال ۲۰۳۰ پیش‌بینی شده است. این در حالی است که تعداد گردشگران اقلیم کردستان در سال گذشته، به حدود ۸ میلیون نفر رسید که ۸۰ درصد از آنها، گردشگران عرب چه از داخل و چه خارج از کشور بودند و ۲۰ درصد از توریست‌ها نیز از سایر کشورها بوده‌اند.

در همین راستا، سازمان گردشگری اقلیم کردستان به منظور آغاز فصل گردشگری زمستانی از نیمه ماه جاری آمادگی کسب کرده و بستر مناسب به منظور انجام ورزش‌های زمستانی و فعالیت‌های مختلف از جمله اسکی روی یخ، کوه‌نوردی، بالن‌سواری، مسابقات اتومبیل‌رانی، قایق‌سواری، کمپ زدن و غیره را فراهم کرده است؛ شرایطی که تا عید نوروز و آغاز فصل بهار ادامه خواهد داشت.

از سوی دیگر سازمان گردشگری اقلیم کردستان به منظور مشارکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی در اسپانیا و ایران نیز آمادگی کسب کرده است. همچنین این سازمان، برگزاری کنفرانس مشترک گردشگری با عربستان را به منظور حمایت از گردشگری مشترک، بازاریابی گردشگری میان دو کشور، استفاده از تجارب بین‌المللی و تبادل اطلاعات در مورد رونق و ارتقای بخش گردشگری و همچنین جذب تعداد بیشتر توریست به استان‌های اقلیم کردستان عراق را در دستور کار خود دارد.

توافق‌نامه نفت و گاز عمان و لبنان

اخیراً توافق‌نامه امتیاز حفاری و اکتشاف نفت و گاز در دو منطقه ۳۸ و ۷۴ در استان ظفار میان وزارت انرژی و معادن عمان با شرکت لبنانی «توسعه انرژی سی سی» به امضا رسید.

شایان توجه است که این توافق‌نامه پس از تصویب بودجه کلی سال ۲۰۲۴ به امضا رسید که حجم درآمدی دولت، معادل ۲۸,۵۵ میلیارد دلار و کسری بودجه، رقم ۱,۶۶ میلیارد دلار تخمین زده شده است.

حجم سرمایه‌گذاری انجام‌شده طی ۶ ماه نخست سال ۲۰۲۳ در بخش اکتشاف، تولید و توسعه نفت و گاز عمان، حدود ۵,۸۴ میلیارد دلار برآورد شده است. بر اساس برآوردها، حجم درآمدهای نفتی عمان در سال جاری، رقم ۱۵,۴۴ میلیارد دلار و حجم درآمدهای گاز طبیعی این کشور رقم ۴,۱۱ میلیارد دلار پیش‌بینی می‌شود.

بر اساس داده‌های آماری منتشر شده توسط وزارت انرژی و معادن عمان، حجم ذخایر نفت و گاز عمان در سال ۲۰۲۲ به طرز چشمگیری افزایش یافت؛ این رقم نسبت به سال ۲۰۲۱، یک درصد افزایش یافت که رقمی حدود ۴ میلیارد و ۹۰۵ میلیون بشکه برآورد شده است.

قرارداد جدید ژاپن و قطر

اخیراً قطر و ژاپن قرارداد ۱۰ ساله‌ای را به منظور خرید سالانه ۱۱ میلیون بشکه میعانات گازی از قطر به امضا رساندند. این قرارداد بلندمدت، میان شرکت دولتی قطر انرژی با شرکت بازرگانی انرژی میت سویی سنگاپور، از زیرمجموعه‌های شرکت میتسویی ژاپن منعقد شده است. این قرارداد از ماه آوریل سال جاری اجرایی خواهد شد.

امضای این توافق پس از سفر نخست‌وزیر ژاپن به قطر در ماه ژوئیه صورت می‌گیرد؛ وی طی این سفر، نسبت به تقویت همکاری‌ها در بخش انرژی و ارتقای روابط اقتصادی بین دو کشور ابراز علاقه کرده بود.

بر اساس شرایط مندرج در این قرارداد، امکان افزایش صدور حجم میعانات گازی در آینده وجود دارد. پیش‌بینی می‌شود قطر با راه‌اندازی پروژه‌های توسعه میادین گازی به حجم بیشتری از میعانات گازی به‌منظور صادرات دست یابد. پروژه توسعه میدان شمالی، تولید LNG قطر را به میزان سالانه ۱۲۶ میلیون تن تا سال ۲۰۲۷ افزایش خواهد داد. رقمی که در مقایسه با سطح فعلی، یعنی ۷۷ میلیون تن در سال، رشد قابل توجهی خواهد یافت.

تقویت همکاری‌های گازی هند و امارات

اخیراً توافقنامه بلندمدتی میان شرکت دولتی انرژی هند،^۱ GAIL، با شرکت گاز ADNOC ابوظبی به‌منظور تأمین گاز طبیعی مایع به امضا رسیده است. این توافقنامه ۱۰ ساله، شرکت تابعه شرکت ملی نفت ابوظبی را به تحویل سالانه ۰.۵ میلیون تن گاز طبیعی مایع به شرکت پیشرو گاز طبیعی هند ملزم می‌کند. زمان آغاز اجرایی شدن این توافقنامه و ارسال گاز طبیعی به هند، از سال ۲۰۲۶ خواهد بود.

این توافقنامه، حاصل توافقی است که پیش‌تر در سال ۲۰۲۲ بین دو شرکت GAIL و ADNOC به‌منظور ارزیابی فرصت‌های بیشتر همکاری از جمله خرید LNG در قالب محدوده‌های زمانی مختلف است که به امضای دو طرف رسیده بود. ذکر این نکته جالب است که شرکت ADNOC Gas امارات، چندین توافقنامه بین‌المللی دیگر نیز در زمینه فروش LNG با شرکت‌های Japan Petroleum Exploration Corp. Ltd، Total Energies، Indian Oil Corp و PetroChina نیز به امضا رسانده است.

قرارداد حاضر، قادر است تا امنیت انرژی هند را تقویت کرده، همکاری‌های اقتصادی میان دو کشور را گسترش داده و سطوح جدیدی از مشارکت استراتژیک میان دو شرکت بزرگ GAIL و ADNOC را سامان دهد. علاوه بر این، تقویت روابط میان دو شرکت بزرگ هندی و اماراتی، قادر است تا پیوندهای فرهنگی و اقتصادی بین امارات متحده عربی و هند را تقویت کند.

بر اساس سخنان رئیس و مدیرعامل GAIL، این قرارداد بلندمدت، به پر کردن شکاف بین تقاضا و عرضه گاز طبیعی در هند کمک خواهد کرد و زمینه‌های بیشتری را برای مشارکت استراتژیک بین دو شرکت GAIL و ADNOC در سایر حوزه‌های انرژی فراهم خواهد آورد. علاوه بر این، حصول این توافقنامه، به شرکت GAIL کمک می‌کند تا سبد LNG خود را گسترش دهد تا به بهترین وجه به طیف‌های مختلف مصرف‌کنندگان خود در داخل هند خدمت‌رسانی نماید.

نکته حائز اهمیت آنکه اجرایی شدن این قرارداد، به هند در نیل به هدف افزایش سهم گاز طبیعی در سبد انرژی خود به ۱۵ درصد، کمک خواهد کرد.

ابتکار جدید دبی

اخیراً دبی با هدف تسریع توسعه شرکت‌های کوچک و متوسط^۲ مستقر در دبی که در بازارهای جهانی فعال هستند، ابتکار "رشد بین‌المللی دبی" با سرمایه‌گذاری ۵۰۰ میلیون درهمی را معرفی کرده است. این ابتکار

۱ - مقر این شرکت در دهلی نو است و مالک و مدیر شبکه‌ای به طول بیش از ۱۶ هزار کیلومتر خط لوله گاز طبیعی در سراسر کشور هند است.

توسط دولت دبی در همکاری با بانک ملی دبی^۱ راه‌اندازی شده است.

شایان توجه است که شرکت‌های کوچک و متوسط، نقش حیاتی در اقتصاد امارات ایفا می‌کنند و راه‌اندازی این طرح جدید، به حمایت از شرکت‌های متوسط و کوچک به‌منظور ورود به بازارهای جهانی پرداخته و به آنها در افزایش سهم خود در اقتصاد دبی و ایجاد فرصت‌های جدید برای کارآفرینان و سرمایه‌گذاران کمک می‌کند. همچنین تهیه و تدوین این طرح، حاکی از تعهد دولت دبی به ایجاد یک محیط تجاری دوستانه و رقابتی است.

ویژگی‌های کلیدی ابتکار:

- اختصاص ۵۰۰ میلیون درهم به منظور تأمین مالی شرکت‌های کوچک و متوسط
- تمرکز طرح بر بخش‌های استراتژیک و کلیدی امارات
- ارائه تسهیلات مالی با نرخ‌های رقابتی
- تشکیل یک کمیته راهبری مشترک به‌منظور توسعه و هدایت این طرح

شایان توجه است که این طرح، نشان‌دهنده تعهد دبی به حمایت از کسب‌وکارها و رشد اقتصادی است. همچنین فرصتی را در اختیار شرکت‌های کوچک و متوسط فعال در دبی به‌منظور ورود به بازارهای جهانی فراهم کرده و به ایجاد تنوع در اقتصاد دبی کمک خواهد کرد. این ابتکار، گام مهمی در راستای تحقق اهداف اقتصادی دبی به شمار می‌رود؛ بدین معنا که دبی با حمایت از شرکت‌های کوچک و متوسط، می‌تواند به‌عنوان یک مرکز جهانی برای تجارت و سرمایه‌گذاری به رشد خود ادامه دهد.

انتشار اوراق قرضه مصر به دلار هنگ‌کنگ و ارزهای ملی هند و امارات؟

دولت مصر برای اولین بار در حال بررسی امکان انتشار اوراق قرضه به درهم امارات، روپیه هند و دلار هنگ‌کنگ است. این اقدام، بخشی از استراتژی جدید وزارت دارایی مصر به‌منظور تنوع‌بخشی به منابع مالی کشور از طریق ورود به بازارهای جدید و استفاده از ابزارهای مالی متنوع و همچنین جذب طیف گسترده‌تری از سرمایه‌گذاران جدید بوده است.

در همین راستا اخیراً وزیر دارایی مصر در حاشیه برگزاری انجمن مالی آسیا در هنگ‌کنگ، با دبیر خدمات مالی و خزانه‌داری هنگ‌کنگ دیدار کرد و در مورد چشم‌انداز ورود به بازار اوراق قرضه هنگ‌کنگ به مذاکره پرداخت.

دولت مصر، مزایای انتشار اوراق قرضه در بازارهای مختلف با ارزش‌های متفاوت را در متنوع‌سازی سبد سرمایه‌گذاری بدهی دولت و جذب سرمایه‌گذاران خارجی با هزینه‌های تأمین مالی پایین‌تر، مؤثر و مفید می‌داند. در همین راستا اخیراً اقداماتی از جمله انتشار اوراق قرضه سبز به ارزش ۷۵۰ میلیون دلار و اوراق قرضه اسلامی (صکوک) به ارزش ۱,۵ میلیارد دلار انجام شده است.

علاوه بر این، دولت مصر از عزم جدی در تقویت همکاری با امارات متحده عربی به‌ویژه در حوزه‌های مالیاتی، اقتصادی، سرمایه‌گذاری و مالی در تمامی بخش‌ها برخوردار است. در همین راستا دولت مصر اقداماتی را در راستای تسهیل فعالیت شرکت‌های اماراتی در بازار مصر و همچنین رفع هرگونه موانع مالیاتی یا گمرکی احتمالی در مسیر سرمایه‌گذاری‌های اماراتی را به اجرا گذارده است. هدف از این اقدامات، تشویق کارآفرینان اماراتی به‌منظور تقویت و گسترش کسب‌وکارها، افزایش سرمایه‌گذاری‌ها، ارتقای بهره‌وری و استفاده از مزایای رقابتی موجود در بازار مصر ذکر شده است.

بر اساس اطاعات منتشرشده توسط وزارت دارایی مصر، در حال حاضر بیش از ۱۷۰۰ شرکت اماراتی با سرمایه‌ای بالغ بر ۲۹ میلیارد دلار (۱۰۶,۵ میلیارد درهم اماراتی) در بخش‌های مختلف از جمله عمده‌فروشی و خرده‌فروشی، حمل‌ونقل، انبارداری، خدمات لجستیک، بخش مالی، بیمه، فناوری اطلاعات و ارتباطات، املاک و مستغلات، ساخت‌وساز، گردشگری، کشاورزی و امنیت غذایی در مصر فعال هستند.

شایان توجه است که استراتژی دولت مصر، تقویت همکاری مالی و اقتصادی با کشورهای منطقه خلیج‌فارس است که می‌تواند به رشد و توسعه مصر کمک کند.

توافق عراق و عربستان سعودی

اخیراً دو کشور عراق و عربستان توافقنامه همکاری در زمینه استفاده از فناوری‌های جدید و به‌روز در صنعت سیمان به امضا رساندند. این قرارداد میان یکی از شرکت‌های سیمان عربستان که در استان بصره در حال فعالیت است و وزارت صنایع و معادن عراق منعقد شده است.

بر اساس این قرارداد، دو طرف در زمینه استفاده از فناوری‌های مدرن و انحصاری شرکت سعودی که در شهر نئوم عربستان نیز از آن استفاده می‌شود، همکاری خواهند کرد. هدف از این همکاری، کاهش ماده کلینکر (تفاله کوره)، توسعه کیفیت مصالح ساختمانی و ایجاد مراکز تحقیقاتی مشترک میان دو کشور ذکر شده است.

این همکاری، گام مهمی در راستای توسعه صنعت سیمان در دو کشور عراق و عربستان سعودی به شمار می‌رود؛ بدین معنا که صنعت سیمان با بهره‌گیری از فناوری‌های جدید و به‌روز، به طور قابل توجهی ارتقا

خواهد یافت؛ امری که به حفظ محیط‌زیست نیز کمک خواهد کرد.

ذکر این نکته مفید است که کاهش استفاده از کلینکر، منجر به کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از تولید سیمان نیز خواهد شد.

عراق؛ سومین شریک وارداتی ترکیه

بر اساس گزارش اداره آمار ترکیه، عراق در رتبه سوم بزرگ‌ترین واردکنندگان کالا از ترکیه در ماه دسامبر ۲۰۲۳ قرار گرفته است. این کشور، بسیاری از کالاها و مواد غذایی مورد نیاز خود را از ترکیه وارد می‌کند؛ به‌نحوی که عراق به‌عنوان یک بازار مهم برای ترکیه، فرصت‌های زیادی برای صادرات کالاهای مختلف این کشور فراهم نموده است. برخورداری از روابط تجاری قوی میان دو کشور، منجر به افزایش صادرات ترکیه به عراق می‌شود که به رشد اقتصادی هر دو کشور کمک می‌کند. صادرات ترکیه در ماه دسامبر، با افزایش ۰,۴ درصدی نسبت به دسامبر سال ۲۰۲۲، به ۲۳ میلیارد دلار رسید. این در حالی است که واردات ترکیه در دسامبر با کاهش ۱۱ درصدی نسبت به دسامبر سال ۲۰۲۲، به ۲۹ میلیارد و ۳۹ میلیون دلار رسید.

شایان توجه است که بزرگ‌ترین واردکنندگان کالا از ترکیه، آلمان با ۱ میلیارد و ۶۷۹ میلیون دلار در رتبه نخست، آمریکا با ۱ میلیارد و ۳۱۴ میلیون دلار در رتبه دوم، عراق با ۱ میلیارد و ۲۵۴ میلیون دلار در رتبه سوم، بریتانیا با ۱ میلیارد و ۲۱۷ میلیون دلار در رتبه چهارم و ایتالیا با ۱ میلیارد و ۲۲ میلیون دلار در رتبه پنجم قرار دارند. ۲۸,۲ درصد از کل صادرات ترکیه در دسامبر ۲۰۲۳، به این پنج کشور اختصاص یافته است.

پژوهش‌های تازه

پایش روند سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی

گزارش روزآمد آنکتاد در مورد پایش روندهای سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان که اواسط ژانویه ۲۰۲۴ منتشر شد نکات و داده‌های مهمی در خود دارد:

۱. جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) در سراسر جهان در سال ۲۰۲۳ با رشد اندکی، یعنی ۳ درصد، به حدود ۱.۳۷ تریلیون دلار رسید و برخلاف انتظارات ناشی از نگرانی‌های احتمال وقوع رکود اقتصادی در ابتدای سال و عملکرد خوب بازارهای مالی، اندکی افزایش یافت. با این حال، عدم قطعیت اقتصادی و افزایش نرخ بهره، بر حجم سرمایه‌گذاری جهانی تأثیر گذاشت. افزایش کلی حجم سرمایه‌گذاری، عمدتاً به دلیل افزایش ارزش سرمایه‌گذاری در چند کشور اروپایی واسطه^۱

۱- کشور یا منطقه‌ای که به عنوان مجرای برای جریان کالا، خدمات یا سرمایه‌گذاری بین مناطق مختلف عمل می‌کند.

رخ داد و بدون در نظر گرفتن این واسطه‌ها، حجم سرمایه‌گذاری خارجی در جهان به میزان ۱۸٪ کاهش یافته است.

۲. حجم سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای توسعه‌یافته اتحادیه^۱ اروپا از منفی ۱۵۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۲ به مثبت ۱۴۱ میلیارد دلار در سال ۲۰۲۳ افزایش یافت که دلیل اصلی آن، به سبب بروز نوسانات چشمگیر در لوکزامبورگ و هلند بود. با حذف این دو کشور، حجم ورود سرمایه خارجی به سایر کشورهای اتحادیه اروپا ۲۳٪ کاهش یافت. علاوه بر این، حجم سرمایه خارجی وارد شده به سایر کشورهای توسعه‌یافته نیز راکد باقی ماند؛ به‌نحوی که رشد حجم سرمایه‌گذاری خارجی در آمریکای شمالی صفر و در سایر نقاط با کاهش مواجه شد.

۳. جریان سرمایه‌گذاری خارجی به کشورهای در حال توسعه، ۹٪ کاهش یافت و به رقم ۸۴۱ میلیارد دلار رسید و اکثر مناطق، شاهد کاهش یا رکود در جریان سرمایه‌گذاری خارجی بود. حجم سرمایه‌گذاری خارجی در آسیای در حال توسعه نیز ۱۲٪ و در آفریقا ۱٪ کاهش یافت. حجم سرمایه‌گذاری خارجی در آمریکای لاتین و حوزه کارائیب، در وضعیت باثبات باقی ماند؛ اما در آمریکای مرکزی، خلاف جهت روند نزولی بقیه مناطق، حرکت کرد.

۴. اعلامیه‌های پروژه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی، از جمله پروژه‌های تأسیساتی جدید عمدتاً در بخش صنعت، تأمین مالی پروژه، عمدتاً در بخش زیرساخت و ادغام و تملک‌های فرامرزی (M&A) عمدتاً روبه‌کاهش بوده‌اند. شایان توجه است که تأمین مالی پروژه‌های بین‌المللی و M&A، متحمل بیشترین حجم تأثیرپذیری از افزایش هزینه‌های تأمین مالی در سال ۲۰۲۳ بودند و در تعداد معاملات، به ترتیب شاهد ۲۱٪ و ۱۶٪ کاهش بودند. علاوه بر این، هر چند که تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های تأسیساتی جدید به میزان ۶٪ کاهش یافتند، اما ارزش آن‌ها ۶٪ افزایش یافت. افزایش در تعداد اعلامیه‌ها در بخش تولید محسوس بود؛ به‌نحوی که این بخش پس از طی یک‌روند نزولی طولانی‌مدت، اولین نشانه‌های بهبود را نشان می‌دهد.

۵. از نکات قابل توجه در بین کشورهایی که بیشترین حجم سرمایه‌گذاری خارجی را داشتند، به موارد زیر می‌توان اشاره نمود:

- به‌طور کلی تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی در مناطق توسعه‌یافته، کاهش یافته است؛ به‌عنوان مثال، ارزش معاملات M&A، ۲۸۰ میلیارد دلار از سال ۲۰۲۲

1- In developed countries, FDI in the European Union jumped from negative \$150 billion in 2022 to positive \$141 billion because of large swings in Luxembourg and the Netherlands. Excluding those two countries, inflows to the rest of the EU were 23% down, with declines in several large recipients. Inflows in other developed countries also stagnated, with zero growth in North America and declines elsewhere

کتر بود و به طور مستقیم، منجر به کاهش حجم سرمایه‌گذاری خارجی شد. همچنین در سال ۲۰۲۳، ارزش معاملات تأمین مالی پروژه‌ها، به میزان ۱۵۷ میلیارد دلار کاهش یافت. متعاقب همین امر، کاهش ارزش اعلامیه‌های پروژه‌های تاسیسات جدید، بر حجم سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۲۰۲۴ تأثیر خواهد گذاشت.

- در ایالات متحده، به‌عنوان برخورداری از بالاترین حجم سرمایه‌گذاری خارجی، حجم سرمایه خارجی ورودی به این کشور در سال ۲۰۲۳، به میزان ۰.۳٪، تعداد پروژه‌های تأسیساتی جدید، به میزان ۰.۲٪ و تعداد معاملات تأمین مالی پروژه، به میزان ۰.۵٪ کاهش یافت.
- چین با کاهش قابل ملاحظه‌ای در حجم سرمایه‌گذاری خارجی، یعنی ۰.۶٪- مواجه شده است؛ اما تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های تأسیساتی جدید این کشور، رشد قابل توجهی به میزان ۰.۸٪ یافت.
- آسه‌آن که معمولاً به‌عنوان محرک رشد سرمایه‌گذاری خارجی مطرح است، کاهش ۱۶ درصدی سرمایه‌گذاری خارجی را گزارش کرده است. با این حال، جذابیت فراوان این منطقه برای سرمایه‌گذاری در بخش تولید، منجر به افزایش ۳۷ درصدی در تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های تأسیساتی جدید در ویتنام، تایلند، اندونزی، مالزی، فیلیپین و کامبوج شده است.
- حجم سرمایه‌گذاری خارجی هند، به میزان ۴۷ درصد کاهش یافته است، اما به دلیل عدم کاهش تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های جدید، این کشور همچنان در میان ۵ کشور برتر در زمینه احداث پروژه‌های جدید در جهان باقی ماند.
- حجم سرمایه‌گذاری خارجی در غرب آسیا، همچنان ۲+ درصد ثابت باقی ماند؛ علت آن، ناشی از تداوم سرمایه‌گذاری گسترده در امارات متحده عربی بوده است؛ امارات پس از ایالات متحده، شاهد افزایش ۲۸ درصدی در اعلامیه‌های پروژه‌های تأسیساتی جدید بود. تعداد پروژه‌های تأسیساتی جدید در عربستان سعودی نیز به میزان ۰.۶۳٪ افزایش یافت.
- حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در آفریقا، تقریباً ثابت و حدود ۴۸ میلیارد دلار بوده است که کاهش ۱ درصدی را نشان می‌دهد. تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های Greenfield، عمدتاً به دلیل رشد قوی در مراکش، کنیا و نیجریه، با افزایش مواجه شده است. با این حال، قراردادهای تأمین مالی پروژه‌ها، به میزان یک سوم، یعنی بیش از متوسط کاهش جهانی، کاهش یافته است و چشم انداز جریان تأمین مالی پروژه‌های زیرساختی

را با چالش مواجه می‌سازد.

- در آمریکای لاتین، کشور برزیل، کاهش ۲۲ درصدی در حجم سرمایه‌گذاری خارجی را داشت. هرچند که در این کشور تعداد پروژه‌های Greenfield ثابت مانده، اما تأمین مالی پروژه‌های بین‌المللی به شدت کاهش یافته است؛ به نحوی که تعداد معاملات نسبت به سال ۲۰۲۲، به میزان ۴۰ درصد کاهش یافت. حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مکزیکی افزایش یافت که این مسئله به‌ویژه در تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های Greenfield جدید قابل مشاهده است و موقعیت این کشور را در میان برترین دریافت‌کنندگان سرمایه‌گذاری خارجی جهانی تثبیت کرد.

۶ بررسی روندهای صنعتی در سال ۲۰۲۳، حاکی از افزایش ۱۶ درصدی در تعداد پروژه‌ها در بخش‌های کانونی زنجیره ارزش جهانی (GVC)، به ویژه در بخش‌های خودرو، نساجی، ماشین‌آلات و الکترونیک است. پروژه‌های Greenfield جدید در بخش نیمه‌رساناها بعد از رشد قوی که در سال ۲۰۲۲ داشت، به میزان ۱۰ درصد از نظر تعداد و ۳۹ درصد از نظر ارزش، با کاهش مواجه شد. تعداد اعلامیه‌های پروژه‌های Greenfield و به طور کلی معاملات تأمین مالی پروژه‌های بین‌المللی در صنایع زیرساختی از جمله حمل و نقل، برق، آب، مخابرات، به میزان ۴ درصد کاهش یافت که عمدتاً به دلیل کاهش تأمین مالی پروژه‌ها در انرژی‌های تجدیدپذیر بوده است.

۷ معاملات جدید تأمین مالی پروژه‌های بین‌المللی در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر، ۱۷ درصد از نظر تعداد و ۱۰ درصد از نظر ارزش کاهش یافت که فقط اندکی کمتر از کاهش کلی تأمین مالی پروژه‌ها به شمار می‌رود. روند کاهشی فعلی در تعداد پروژه‌های جدید، برای اولین بار پس از زمان توافقنامه پاریس در سال ۲۰۱۵ رخ داده است.

۸ تعداد پروژه‌های سرمایه‌گذاری بین‌المللی اعلام شده در کشورهای درحال توسعه در بخش‌هایی که به توسعه پایدار (SDG) مرتبط هستند، از جمله در بخش‌های زیرساختی، انرژی‌های تجدیدپذیر، آب و فاضلاب، امنیت غذایی، بهداشت و آموزش، ثابت باقی‌مانده است. تعداد معاملات تأمین مالی پروژه‌های بین‌المللی مربوط به توسعه پایدار، به میزان ۲۷ درصد و از نظر ارزش، به میزان ۴۰ درصد کاهش یافت. تعداد پروژه‌های Greenfield مربوط به توسعه پایدار، ۱۲ درصد و از نظر ارزش، به میزان ۶ درصد افزایش یافت. تعداد پروژه‌ها در بخش غذا و کشاورزی در مقایسه با تعداد پایین آنها در سال ۲۰۲۲، اندکی افزایش یافت؛ درحالی که تعداد این پروژه‌ها در اکثر بخش‌های دیگر، با کاهش مواجه شدند.

۹. با نگاه به آینده، به نظر می‌رسد حجم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۴، با افزایش نسبی روبرو خواهد شد، زیرا پیش‌بینی‌ها از تورم و هزینه‌های استقراض در بازارهای اصلی، حاکی از تثبیت شرایط تأمین مالی برای معاملات سرمایه‌گذاری بین‌المللی است. با این وجود، در بسیاری از کشورها نگرانی‌های قابل توجهی از جمله خطرات ژئوپلیتیکی، سطوح بالای بدهی انباشته شده و نگرانی‌های مربوط به شکاف بیشتر اقتصادی در سطح جهان، همچنان وجود دارد.

تأثیرات تغییرات آب‌وهوایی بر بازار کار: درس‌هایی برای کشورهای در حال توسعه

گزارش جدید بانک جهانی تحت عنوان "تأثیر تغییرات آب‌وهوایی بر کار: درس‌هایی برای کشورهای در حال توسعه"، چگونگی تأثیر تغییرات آب‌وهوایی بر بازارهای کار، به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه را مورد بررسی قرار داده است. در ادامه به نکات کلیدی این گزارش اشاره خواهد شد:

۱. **تأثیر آب و هوا بر تقاضا و عرضه نیروی کار:** تغییرات آب‌وهوایی به دلیل تغییر الگوهای آب‌وهوایی، به طور مستقیم بر تقاضا و عرضه نیروی کار، بهره‌وری در محل کار و درآمد، به‌ویژه در بخش کشاورزی و صنعت، تأثیر می‌گذارد.
۲. **سازگاری و جابه‌جایی نیروی کار:** اثرات میان‌مدت در بخش‌ها و مناطق جغرافیایی مختلف، شامل جابه‌جایی نیروی کار است که پیامدهای قابل توجهی بر اشتغال در بخش‌های کشاورزی و غیرکشاورزی برجای می‌گذارد.
۳. **تأثیرات خاص بر بخش‌های مختلف:** تجزیه و تحلیل دقیق بخش‌های کشاورزی، صنعت، انرژی و خدمات، حاکی از درجات مختلف آسیب‌پذیری هر یک از آنها نسبت به تغییرات آب‌وهوایی و پاسخ‌های سازگارانه به آن است.
۴. **آسیب‌پذیری افراد خوداشتغالی و ثبات درآمدی:** تغییرات آب‌وهوایی، آسیب‌پذیری درآمدی را در میان افراد خوداشتغال تشدید می‌کند و بر افراد شاغل در بخش‌هایی که نسبت به تغییرات آب‌وهوایی حساس هستند، به طور قابل توجهی تأثیر می‌گذارد.
۵. **بهره‌وری و سلامت:** دمای بالای هوا، بر بهره‌وری کار و سلامت کارگران تأثیرات منفی برجای می‌گذارد و احتمالاً منجر به کاهش کلی خروجی اقتصادی آن خواهد شد.
۶. **پاسخ‌های سیاستی دولت:** این گزارش، به پاسخ‌های سیاستی احتمالی دولت‌ها، از جمله ادغام بازار کار، حمایت اجتماعی و اولویت‌دهی به مشاغل و مهارت‌های سبز را مورد بررسی قرار

می‌دهد.

۷. **تحقیقات نوظهور و مسیرهای آینده:** این پژوهش بر حوزه‌های تحقیقاتی نوظهور مانند استراتژی‌های سازگاری و تأثیرات بلندمدت تغییرات آب‌وهوایی بر بازارهای کار تأکید می‌کند.
۸. **پویایی بازار کار:** این گزارش، پاسخ‌های بازار کار نسبت به تأثیرات آب‌وهوایی، از جمله الگوهای مهاجرت و تغییرات بخش اشتغال را مورد بحث قرار می‌دهد.
۹. **پیامدهای اقتصادی و سیاسی:** گزارش حاضر، بینشی در مورد پیامدهای اقتصادی تغییرات آب‌وهوایی بر روی بازارهای کار ارائه می‌کند. علاوه بر این، اقدامات سیاستی را به منظور کاهش این تأثیرات و سازگاری با آنها پیشنهاد می‌کند.
۱۰. **تأثیر چندوجهی تغییرات آب‌وهوایی بر بازارهای کار:** این گزارش، بر تأثیرات چندوجهی و پیچیده تغییرات آب‌وهوایی بر بازار کار تأکید کرده و بر ضرورت مداخلات هدفمند سیاستی و انجام تحقیقات بیشتر در این زمینه تأکید می‌کند.

تنوع اقتصادی: ارتباط آن با نابرابری و گزینه‌های سیاستی

گزارش جدید آنکتاد تحت عنوان "تنوع اقتصادی: ارتباط آن با نابرابری و گزینه‌های سیاستی"، تحلیلی عمیق از ارتباط بین تنوع صادرات و نابرابری درآمد ارائه می‌دهد. در ادامه نکات کلیدی این گزارش آمده است:

- **ارتباط مثبت بین تنوع صادرات و نابرابری درآمد:** این مطالعه به یک ارتباط خطی مثبت و آماری معنادار بین تنوع صادرات و نابرابری درآمد دست‌یافته است که نشان می‌دهد تنوع صادرات، در ابتدا ممکن است به گروه‌های خاصی سود برساند؛ اما به نابرابری درآمدی بیشتر منجر خواهد شد.
- **چالش‌های وابستگی به کالاهای مصرفی:** کشورهایی که از وابستگی به کالاهای مصرفی برخوردار هستند، به دلیل نوسانات قیمتی، رشد کند، بهره‌وری پایین و سایر عوامل اقتصادی - اجتماعی، با چالش‌های توسعه‌ای مواجه هستند. این امر، محیط چالش‌برانگیزی را در کشورهای درحال توسعه وابسته به کالاهای مصرفی^۱ ایجاد می‌کند و مانع توسعه آنها می‌شود.
- **مزایای تنوع:** تنوع صادراتی که به معنای صادرات محصولات در بخش‌های مختلف یا شرکای

تجاری مختلف است، می‌تواند درآمدهای صادراتی را تثبیت کند، در برابر شوک‌های خارجی تاب‌آوری ایجاد کند، اشتغال‌زایی را تقویت کرده و رشد اقتصادی را ارتقا دهد.

- **تنوع و توزیع درآمد:** هر چند که تنوع صادرات، از مزایایی برخوردار است، اما ممکن است عواقب ناخواسته‌ای بر توزیع درآمدی نیز داشته باشد. این امر، بر محور فرضیه منحنی کوزنتس متمرکز است که نشان‌دهنده وجود یک رابطه پیچیده بین رشد اقتصادی، تنوع صادراتی و نابرابری درآمدی است.
- در این مطالعه، تعداد زیادی از کشورها در طول یک دوره طولانی مورد بررسی قرار گرفته‌اند و از معیارهای مختلفی برای نابرابری استفاده شده است. در پی این بررسی، به ارائه راهنمایی‌هایی برای سیاست‌گذاران در کشورهای در حال توسعه که به کالاهای مصرفی وابسته هستند، اقدام کرده است تا استراتژی‌های تنوع‌بخشی فراگیر و متعادلی اتخاذ کنند.
- **روش‌شناسی:** در این مطالعه، از یک مدل بررسی تأثیرات ثابت بر روی طیفی از ۱۸۲ کشور از محدوده زمانی ۱۹۹۸ تا ۲۰۱۸ استفاده شده است که امکان تجزیه و تحلیل نابرابری درون کشورها و آزمون غیرخطی بودن رابطه بین تنوع صادرات و نابرابری درآمد را فراهم ساخته است.
- **استراتژی‌های تنوع‌بخشی:** این گزارش به استراتژی‌های تنوع‌بخشی عمودی و افقی اشاره می‌کند؛ به‌عنوان مثال، صنایع روغن پالم و لاستیک مالزی (عمودی) و تغییر موربیس از اقتصادی متمرکز بر شکر به نساجی و خدمات فناوری اطلاعات.
- **تنوع، درآمد و نابرابری:** تحقیقات حاکی از این امر است که یک ارتباط مثبت بین درآمد سرانه و تنوع صادرات کشورها وجود دارد؛ بدین معنا که ادغام و تنوع‌بخشی اقتصادی، منجر به افزایش رشد و ایجاد صنایع جدید می‌شود.
- **کانال‌های تأثیر بر نابرابری:** تنوع اقتصادی از طریق کانال‌های مختلفی از جمله اختلافات بین بخش‌ها، شرکت‌ها، سطوح شغلی و مهارت‌ها، بر نابرابری درآمدی تأثیر می‌گذارد؛ در همین راستا بخش‌های مولدتر، قادر به مطالبه سود بیشتر و دستمزدهای بالاتر هستند که به نابرابری کمک می‌کند.
- **ناهمگونی ارتباط در بین گروه‌ها:** ارتباط بین تنوع صادرات و نابرابری درآمد در بین گروه‌های درآمدی و وابسته به کالاهای مصرفی متفاوت است. این امر در کشورهای در حال توسعه با درآمد پایین و وابسته به کالاهای مصرفی، بیشتر مشهود است.

ارتقای امنیت غذایی با اقدامات غیر تعرفه‌ای؛ از هزینه‌ها تا مزایا

گزارش جدید انکتاد با عنوان «ارتقای امنیت غذایی با اقدامات غیر تعرفه‌ای؛ از هزینه‌ها تا مزایا»، به تأثیرات اقدامات غیر تعرفه‌ای بر امنیت غذایی پرداخته است. نکات کلیدی گزارش عبارت‌اند از:

۱. اقدامات غیر تعرفه‌ای می‌توانند هزینه‌های تجارت و تولید را افزایش داده و موانعی در دسترسی به بازار ایجاد کنند.
۲. اقدامات غیر تعرفه‌ای، از مزایایی مانند تضمین ایمنی غذا و حفاظت از محیط‌زیست برخوردارند.
۳. کشورهای در حال توسعه به منظور توسعه اقتصادی و تأمین امنیت غذایی خود، به تجارت محصولات کشاورزی وابستگی زیادی دارند.
۴. بسیاری از کشورهای در حال توسعه و کم‌درآمد، از وابستگی زیادی به واردات مواد غذایی، برخوردارند.
۵. به منظور تضمین امنیت غذایی، باید بین هزینه و ریسک، تعادل ایجاد کرد.
۶. اقدامات غیر تعرفه‌ای می‌توانند از تولید و امنیت مواد غذایی داخلی، حمایت کنند.
۷. این گزارش به منظور ایجاد تعادل بین هزینه‌ها و مزایای اقدامات غیر تعرفه‌ای، توصیه‌های سیاستی ارائه کرده است؛ در همین راستا بر اهمیت افزایش میزان شفافیت مقررات و حجم سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های باکیفیت تأکید می‌کند. علاوه بر این، برای ایجاد همگرایی در مقررات بین‌المللی اهمیت قائل شده است.

آمارهای کلیدی:

۱. هزینه‌های اقدامات غیر تعرفه‌ای در تجارت محصولات کشاورزی، معادل با تعرفه ۲۱ درصدی برآورد می‌شود.
۲. در کشورهای آمریکای لاتین، سهم درآمد حاصل از صادرات محصولات کشاورزی در کل درآمد صادراتی، تا ۳۰ درصد است و در بسیاری از کشورها این رقم رو به افزایش است.
۳. در برخی از کشورهای آفریقایی، سهم درآمد صادرات محصولات کشاورزی، بیش از ۵۰ درصد است.
۴. بیش از ۲۰ درصد از غلات مصرفی در کشورهای کم‌درآمد، از طریق واردات تأمین می‌شود.

۵. میزان وابستگی خاورمیانه و شمال آفریقا به واردات مواد غذایی، بیش از ۵۰ درصد از کل مصرف آنهاست.
۶. به‌کارگیری اقدامات بهداشتی و گیاهی (SPS) به‌منظور تضمین امنیت غذایی و حفاظت از گیاهان، ضروری است.
۷. هزینه جهانی ناشی از آفات و گونه‌های مهاجم وارداتی، سالانه به حدود ۳۰۰ میلیارد دلار می‌رسد.
۸. کشورهای کم‌درآمد به دلیل الزام رعایت SPS اتحادیه اروپا، سالانه ۳ میلیارد دلار از صادرات محصولات کشاورزی خود را از دست می‌دهند.
۹. تنها یک اقدام SPS اضافی اعمال‌شده توسط اتحادیه اروپا، منجر به کاهش ۳ درصدی صادرات محصولات کشاورزی به بازار می‌شود.
۱۰. اعمال یک اقدام SPS اضافی تعبیه شده توسط اتحادیه اروپا برای کشورهای کمتر توسعه‌یافته آفریقایی، کاهش ۵ درصدی صادرات به بازار اروپا را در پی خواهد داشت.